

OKOLICZNY (130) *ai*

okoliczny (123), **okoliczni** (2), **okoleczny** (1) [*może błęd*], okoliczny *a.* okoliczni (4); okoliczni *SeklKat*; okoliczny : okoliczni *MurzHist* (1:1); okoliczny : okoleczny *BielKron* (32:1). [*Za postaci wątpliwe uznano N pl m pers z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki. Użycia N i V pl m pers z tekstów, gdzie występuje pewna odmianka okoliczny, zostały do niej zaliczone.*]

Oba o jasne; okoleczny z tekstu nie oznaczającego é.

sg m N okoliczny (2). ◊ *G okoliczn(e)go* (3). ◊ *A okoliczny* (1). ◊ *I okolicznym* (1). ◊ *L okolicznem* (2). ◊ *f N okolicznå* (3). ◊ *G okoliczn(e)j* (3). ◊ *A okolicznå* (1). ◊ *L okoliczn(e)j* (1). ◊ *n N okoliczn(e)* (2). ◊ *G okoliczn(e)go* (1). ◊ *A okoliczn(e)* (2). ◊ *pl N m pers okoliczni* (12). *subst okoliczn(e)* (15). ◊ *G okolicznych* (22). ◊ *D okolicznym* (6). ◊ *A m pers okoliczn(e)* (5). *subst okoliczn(e)* (29). ◊ *I m okoliczn(e)mi* (2) *BibRadz*, *RejZwierc*, okolicznymi (2) *GostGosp*, *GrabowSet*. *f okolicznymi* (1) *BielKron*, okoliczn(e)mi (1) *Mącz*. *n okoliczn(e)mi* (2). ◊ *L okolicznych* (9). ◊ *V m pers okoliczni* (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Znajdujący się lub mieszkający w okolicy, na sąsiadującym, otaczającym terenie; vicinarius PolAnt, Vulg; vicinus Vulg; circumcolens, circumiacens, circumiectus Cn* (122) : tak iż to miaŝto [...] iuż nie Bizancium ani Conŝtantinopolim, ale Carzow dom Turci á zwłåŝcza Słowaci okoliczni zowå. *MiechGlab* 69; *BielRozm* 10; *RejPs* 69v; Alexander potym ŝpråwiwŝy zaŝtępy z Ieruzalem wiodł vfy do inŝzych miaŝt okolicznych *HistAl* C3, E5; *KromRozm III Pv*; *Leop* 1.*Mach* 5/38, 2.*Mach* 4/32, *Mar* 6/6; miåŝtheczkå okoliczne popalił [*succendit suburbana eius igne*] y łupy pobrał. *BibRadz* 1.*Mach* 11/61, 1.*Mach* 1/58, *Act* 5/16; Gdy iuż byŝo imię Zydowŝkie po wŝzytkich zyemiach ŝåŝiednich rozŝlawione/ bali ŝie ich okoliczni krolowie. Przeto zebrałŝy ŝie pięc krolow okolicznych/ zmowili ŝie nå nie åby ie poråżili *BielKron* 31v; Przyiechał [*Brutus*] tåm gdzye dziŝ zowå Equitåniå/ potym do Ligery/ å tåm ŝie nañ chłopi okoliczni zebråli/ vderzyli nañ *BielKron* 61; [*król Kazimierz*] Potym do kŝieŝtwå Zegånŝkiego przywiodłŝy woŝŝko dobył ŝczynåwy/ [...] popuŝthoŝzywŝy okoleczne wŝi/ ku zamku Zegånŝkiego kŝiåżeciå przypuŝcił. *BielKron* 374, 48, 57, 88, 96v, 214 (20); *RejAp* 82; *PAttrzay* ktore ieŝt tåk zacne å tåk ŝlawne kroleŝtwo/ iåko ieŝt (iż tåk mam rzec) nåŝze kroleŝtwo Polŝkie [...]. Albo ktore ieŝt kroleŝtwo okoliczne åby od niego ålbo iåkiey pomocy ålbo iåkiey żywnoŝci nigdi nie potrzebowåło? *RejZwierc* 185, 184, 184v; *BudBib* 1.*Mach* 3/25, 10/84, 11/4, 2.*Mach* 4/32; Åzeby mi też Piaŝtå kto chciåł przypomnieć/ tedy nie byŝå tåka chciwoŝc zå niego okolicznych Pånow nå pånowanie Pånŝtwå Polŝkiego. *MycPrz* B; *SkarŻyw* 284, 348, 508; Bowiem Bochdan Woiewodå Woŝŝki [...] do Podolŝkich y Ruŝkich Ziem [...] zwielkim woŝŝkiem wtårgnåł byŝ/ mieczem/ ogniem burzåc y plundrujåc okoliczne woŝŝci. *StryjKron* 717, 195, 205, 355, 627, 747; *WujNT* *Mar* 6/6, *Luc* 9/12, *Act* 5/16.

W charakterystycznych poŝåczeniach: okoliczni(-e, -a) biskupi, chłopi, kroleŝtwo (4), *krolowie* (3), *ksiåżęta* (2), *łotrowie*, *miåŝ(eczk)a* (21), *panowie* (2), *pogani* (*pogañŝtwo*) (2), *posady*, *ŝlachta*, *woŝŝci* (*woŝŝc*) (5), *wŝi* (10), *zamki*.

Wyrażenia: »okoliczne(-a, -y) krainy (kraina) (*a.* kraj(e))« = *in circuitu regio Vulg* [*ŝzyk* 16:2] (18): byŝ znamienitem Prokuratorem/ ŝkåt tész byŝ i ku ŝlawie wonem okolicznym kraiu [...] przyŝedł. *MurzHist* B4, T2v; *MurzNT* *Luc* 4/14; *BibRadz* *Judith* 3/9; Otrzymawŝy Skånderbeg Kroiå miåŝtho/

y zamek y okoliczne kráiny/ zafádzył dwa tyfiácá wybornych mężow *BielKron* 243v, 89, 99v, 304, 457; *Mqcz* 366c, *RejPos* 296v, 297; *StryjKron* 657; Służnie tedy ná ón czas kwitnęło imię Polkie fluznie byli okolicznym kráiom ftráfzni *OrzJan* 56; Y rozchodziák fię flawá o nim ná wízelkie mieyfce okoliczney kráiny [*in omnem locum regionis*]. *WujNT Luc* 4/37; Y prošíł go wízytek gmin okolicznego kráiu Gerázánow áby odźzedł od nich *WujNT Luc* 8/37, *Luc* 4/14, *Act* 14/6.

»okoliczny(-i) lud (a. ludzie)« (3): zyął ftrách okoliczne ludzi ták iż zadnym obyczáiem nie mogli gonić Iakobá. *BielKron* 16; Kámillus ieden Trybun Rzymki [...] zebrał okoliczny lud vderzył ná nie [*na Francuzów i Germanów*] *BielKron* 122, 56.

»okoliczne miejsca(-e)« [szyk 2:2] (4): *BielKron* 214; Y wyfzedł głos oniem ná wízelkie mieyfce okoliczne [*in omnem locum circum regionis*]. *BudNT Luc* 4/37; *NiemObr* 58; ze około Warszawy [...] nadpustoszone miejsca są okoliczne *ActReg* 137.

»okoliczni narodowie« = *gentes (quae erant) in (de) circuitu Vulg, PolAnt* [szyk 7:7] (14): Niech powítaná/ y wftąpiá národowie do padołu Iozáfát bo ták będę fiedział/ zebym fádził w fíyfkie [!] národy okoliczne. *Leop Ioel* 3/12, *2.Esdr* 6/16, *Ioel* 3/11; Ale y Iudá wálczyć będzie przeciw Ieruzálem/ á bogáctwá wízythkich narodow okolicznych zgromadzone będą *BibRadz Zach* 14/14, *Deut* 13/7, *Iudic* 2/12, *Neh* 6/16, *Ioel* 3/12, I 461; iálnie to widzimy/ iż iuż Pan znácznie okrwáwić raczył wízytki okoliczne národy w gránicach náfzych. *RejZwierc* 255, 267; *BudBib* b3, *2.Esdr* 6/16; *StryjKron* 3.

»nieprzyjaciele okoliczni« = *inimici in circuitu a. undique PolAnt* [szyk 7:2] (9): Pan [...] záprzedał ie [*Izraelitów*] w ręce nieprzyaciół ich okolicznych *BibRadz Iudic* 2/14, *Ios* 23/1; PO wyściu Zydow z Bábiloniey y z inąd do Ieruzálem/ wízywáli Zydowie trudności od nieprzyaciół okolicznych *BielKron* 117v, 87v; *BudBib* 1.Reg 12/11; *MycPrz* II Av, B, B2, C3.

»państwa okoliczne« [szyk 2:1] (3): *BibRadz* I 451a *marg*; Nuż theż Epirínskie/ Albánkie/ y infze okoliczne Páńftwá ich/ ácz mieli mężne ludzie [...] / á wždy przecię fą poliedzne przes Othomáńki rodzáy. *MycPrz* II B[3]v, B[3]v.

»sąsiedzi okoliczni« [szyk 3:2] (5): *BierRozm* 9; Przeto [*Raguel*] gody wyftroił wízytkim fámfiádom okolicznym z wefelim *BielKron* 98, 253v; Temu [*Bolesławowi Chrobremu*] wízfici okolitzni Safiedzi dań dawali *PaprUp* Bv; *VotSzl* B4v.

»okoliczne ziemie« [szyk 2:1] (3): *SeklKat* A3; Palestina [...]. Alias Iudaea, Zidówska ziemiá wespółk s okolicznymi ziemiámi. *Mqcz* 273a; Gdy Duchá Bogu oddáák/ wielká fię lidzbá Bífkupow/ Kapłanow y Lewitow z wízytkich ziem okolicznych [...] zefzło ná iey pogrzeb. *SkarŻyw* 143.

Szeregi. »postronny a okoliczny« (1): Abowiem częfto to więc miedzy fobá mawiamy/ gdy miedzy poftrońnymi á okolicznymi národy czo nietrefnego ftychamy *RejZwierc* 267.

»okoliczny i przyległy« (1): ktory [*Otoman*] potym [...] częfte zwycięftwá nád okolicznymi y przyległymi národy/ y Krolámi ich otrzymawał *StryjKron* 375.

Przen [czemu] (1) : ZNifzcz/ z niebá Krolu możny/ [...] Oziębły/ á niezbożny Smyfl/ zwykłych niepráwości/ Co/ okoliczne ziął [= *przeniknął*] fercu krewkości. *GrabowSet* I2v.

a. *W funkcji rzeczownika. człowiek mieszkający w okolicy* (3) : Gotuyćie fię przeciwko Bábilonowi wíyficy okoliczni [*per circuitum omnes*] kthorzy ciągniecie łuk *Leop Ier* 50/14, *4.Esdr* 15/44;

Przyślóć ná Boleławá co go Krzywoułtym Zwano gdy ták do walek bárzo był łączefliwym. Ze wśyfcy okoliczni práwie fie go bali *MycPrz* I C.

b. *Dziejący się, mający miejsce w miejscach otaczających* (4) : czo fie thuż máło przed oczymá náłzymi nie dzieie/ w ziemiách Wołófkich, Węgierfkich/ w Mołkiewfkich/ w Niemieckich/ y czáfem iuż w gránicach náłzych/ w Rułkich/ w Litewfkich/ [...] iákíe wielkie á írogie zniewolenie círpi Krześcijánłstwo [...]. (*marg*) Przygody okoliczne. (–) *RejZwierc* 255v, 262v, Bbbv; Y łam bych ná to przyzwolił bych nie baczył [...] okolicznego záfiedźienia z nieprzyiaćioły Koronnymi *MycPrz* II B2v.

c. *Pochodzący z zewnątrz, z otaczających miejsc* (2) : Dymy z grubych wilgotności człowieczych gdi fie rozchodzą po człónkach człowieczych, nie ktore z nich wftępuią aż w konce palczow, tamże od zimności wiatru okoliczne^{go} z fiadaią fie *GlabGad* D4v.

W przeciwstawieniu: »domowy ... okoliczny« (1): obáčmy [*Polacy*] iedno przyczyny y domowego y okolicznego wćítku bliłkiego náłzego *RejZwierc* 265.

2. *Otaczający, stojący wokół, znajdujący się wszędzie dookoła* (3) : Oná ítała wesoło łámá miedzy niemi: Sáma łzy fwé ítrzymála: łámá nie plákála: Co inłza okoliczna ćmá ludzi dźiałała. *ZawJest* 47.

Wyrażenie: »okoliczne stanie« (1): Circunstatio – Okoliczneftanię. *Calep* 199b.

a. *Pochodzący od kogoś znajdującego się w otoczeniu* (1) : Trudno/ íztuce rozliczney/ Vlec dułzá ma/ zdrády okoliczney. *GrabowSet* S4v.

3. *Kolisty, okrągły* (2) : Byłám gdy niebo ítworzył/ okrág vtwordzenie/ Gdy wczynił od zyemie/ wodzye rozdzyczenie/ Aby wodá ná zyemi/ miała swoie brzegi/ A ná niebie plánety/ okoliczne biegi *BielKom* B5v; Circularis – Okoliczny, okrągły. *Calep* 201a.

4. *Prawdopodobnie: Dodatkowy, uboczny* (1) : Kmieć gdy gnoy ná pole wozi/ lepiej z polá dármo nie przyeżdźać/ ma zá káżdym rázem przywieść kilká kámieni: [...] Kmiotkowie ty okoliczne potrzeby Pánu robić máią w Ieśieni/ Zimie/ y ná Wiofnę/ poki polna robotá nie zaydzie *GostGosp* 34.

5. *Towarzyszący czemuś, działający na coś* (1) : Człowiek záfíte wśelki/ fwe obyczáie ma/ [...] álbo z żywności/ álbo z zwyczáiu á z náuki/ y z innych okolicznych przyczyn/ iákom námienił zimná/ gorącą/ świeboday/ grozy/ doftátku. *SienLek* 31.

6. *W wyrażeniu tłumaczonym z łaciny*: »okoliczny rok« = *cały rok* (1) : Annus vertens, Okoliczny rok. *Mącz* 486c.

Synonim: **3.** *okrągły*.

Cf **OKOLNY, OKOLONY, WOKOLICZNY**

LWil (i KŁ)